

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny Test diagnostyczny
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkuszy:</i>	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400, MFIP-R0-660, MFIP-R0-700, MFIP-R0-Q00, MFIP-R0-Z00
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	15 grudnia 2022 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 2) charakteryzuje szkołę lwowsko-warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli ([...] Kazimierz Ajdukiewicz [...]); 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i> Kazimierza Ajdukiewicza [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o rolę rozumu w poznaniu (racjonalizm – irracjonalizm).

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. N

2. T

3. N

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Zadanie 2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>13. Filozofia analityczna. Zdający:</p> <p>2) charakteryzuje szkołę lwowsko-warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli ([...] Kazimierz Ajdukiewicz [...]);</p> <p>3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i> Kazimierza Ajdukiewicza [...].</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>1. Dyscypliny filozofii. Zdający wymienia następujące dyscypliny filozofii oraz określa przedmioty ich badań:</p> <p>1) dyscypliny podstawowe (ogólniejsze) – teoria bytu (ontologia, metafizyka), teoria poznania (epistemologia) [...];</p> <p>3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>2) o rolę rozumu w poznaniu (racjonalizm – irracjonalizm).</p>

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A 3

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>13. Filozofia analityczna. Zdający:</p> <p>2) charakteryzuje szkołę lwowsko-warszawską na przykładzie osiągnięć jednego z jej przedstawicieli ([...] Kazimierz Ajdukiewicz [...]);</p> <p>3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i> Kazimierza Ajdukiewicza [...].</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>2) o rolę rozumu w poznaniu (racjonalizm – irracjonalizm).</p>

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch poprawnych racji.

1 pkt – podanie jednej poprawnej racji.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Racja pierwsza: Ponieważ sformułowania służące do objaśniania racjonalizmu mogą łatwo stać się źródłem nieporozumień.

Racja druga: Teza racjonalizmu nie została sformułowana wyraźnie, a tymczasem – według K. Ajdukiewicza – właśnie wyraźne i jasne tezy są charakterystyczne dla racjonalizmu.

Zadanie 4.1. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna.</p> <p>2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność i chwiejność składniowa. Zdający:</p> <p>2) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych;</p> <p>5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający:</p> <p>1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte</p>

	<p>w entymemacie;</p> <p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>13. Filozofia analityczna. Zdający:</p> <p>3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i> Kazimierza Ajdukiewicza [...].</p>
--	---

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne zaznaczenie trzech odpowiedzi.

1 pkt – poprawne zaznaczenie dwóch odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Zdanie	Ocena zgodności z tekstem źródłowym	
Przesłanka pierwsza	T	
Przesłanka druga		N
Wniosek	T	

Zadanie 4.2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p> <p>VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.</p> <p>VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.</p>	<p>I. Kultura logiczna</p> <p>5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający:</p> <p>1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie;</p> <p>2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań.</p> <p>6. Błędy w rozumowaniach: błąd materialny i formalny, błędne koło w rozumowaniu, ekwiwokacja. Zdający:</p> <p>1) ocenia dane rozumowanie pod względem materialnym i formalnym, wskazując powody swojej oceny.</p> <p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>13. Filozofia analityczna. Zdający:</p> <p>3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii</i> Kazimierza Ajdukiewicza [...].</p>

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne wyjaśnienie, na czym polega poprawność materialna i formalna rozumowania oraz właściwe rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne wyjaśnienie, na czym polega poprawność materialna i formalna rozumowania oraz właściwe rozstrzygnięcie.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Wyjaśnienie: Rozumowanie jest poprawne materialnie wówczas, gdy jego przesłanki są zdaniem prawdziwymi (lub poprawnie uzasadnionymi), a poprawne formalnie wówczas, gdy między przesłankami a wnioskiem zachodzi stosowny związek logiczny – w przypadku rozumowań niezawodnych związek wynikania logicznego.

Rozstrzygnięcie: Rozumowanie nie jest niezawodne (rozumowanie jest zawodne).

Uzasadnienie: W przedstawionym rozumowaniu wniosek nie wynika logicznie z przesłanek. Rozstrzygnięcie tego, czy wniosek wynika logicznie z przesłanek, dotyczy oceny rozumowania w jego aspekcie formalnym (poprawności formalnej).

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna, nieostrość, wieloznaczność i chwiejność składniowa. Zdający: 1) ustala, co sprawia, że w określonym wyrażeniu mamy do czynienia ze sprzecznością wewnętrzną; 2) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych; 3) wyjaśnia, czym są wyrażenia nieostre i podaje ich przykłady.

Zasady oceniania

- 2 pkt – podanie poprawnych nazw dwóch warunków oraz właściwe rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.
1 pkt – podanie poprawnych nazw dwóch warunków oraz właściwe rozstrzygnięcie.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwy warunków:

- 1) intersubiektywna komunikowalność
- 2) intersubiektywna sprawdzalność (kontrolowalność)

Rozstrzygnięcie: Przedstawiona wypowiedź nie jest wypowiedzią racjonalną (w rozumieniu K. Ajdukiewicza).

Przykładowe uzasadnienia:

- Przywołana wypowiedź nie jest intersubiektywnie komunikowalna. Wypowiedź zawiera cały szereg wyrażen mętnych, co przekłada się na brak pewności, co do rozumienia sensów poszczególnych nazw i zdań.
- Przywołana wypowiedź nie pozwala jej odbiorcy zweryfikować prawdziwości (słuszności) zawartych w niej tez (w tym sensie wypowiedź ta nie spełnia warunku intersubiektywnej sprawdzalności (kontrolowalności).

Uwaga: Można twierdzić, że przywołana odpowiedź nie jest ani intersubiektywnie komunikowalna, ani intersubiektywnie sprawdzalna. Wystarczy, że w uzasadnieniu zdający odniesie się do jednego z dwóch warunków racjonalności.

Zadanie 6. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie. II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Zagadnienia i kierunki filozofii Kazimierza Ajdukiewicza</i> [...].

Zasady oceniania

- 3 pkt – przedstawienie poprawnej tezy, dwóch zasadnych racji na jej rzecz oraz przywołanie zasadnego zarzutu.
- 2 pkt – przedstawienie poprawnej tezy i dwóch zasadnych racji na jej rzecz
ALBO
przedstawienie poprawnej tezy i zasadnego wobec niej zarzutu.
- 1 pkt – przedstawienie poprawnej tezy.
- 0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Teza: Wartość poznawczą posiada jedynie poznanie intersubiektywnie komunikowalne i intersubiektywnie sprawdzalne (kontrolowalne).

Racja pierwsza: Tak pojęta racjonalność – jako postulowany w procesie komunikacji standard – zabezpiecza społeczeństwo przed rozprzestrzenianiem wypowiedzi mętnych – wieloznacznych lub nonsensownych.

Racja druga: Tak pojęta racjonalność – jako postulowany w procesie komunikacji standard – ogranicza rozprzestrzenianie w przestrzeni publicznej wypowiedzi dogmatycznych (w szczególności pozbawionych uzasadnień), manipulujących lub fałszywych.

Zarzut: Tak radykalnie rozumiany racjonalizm odmawia wartości poznawczej innym typom wiedzy niż wiedza naukowa – np. wiedzy aksjologicznej czy religijnej.

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 1. Podstawowe kategorie logiczne języka: nazwy i zdania. Zdający: 2) odróżnia kategorie logiczne nazw i zdań od kategorii gramatycznych rzeczowników i zdań w sensie gramatycznym; 3) odróżnia zdania w sensie logicznym od imperatywów (nakazów) i interogatywów (pytań) oraz dostrzega związki między nimi.

Zasady oceniania

2 pkt – przekształcenie zdania wyjściowego w interogatyw oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

1 pkt – przekształcenie zdania wyjściowego w interogatyw oraz trafne rozstrzygnięcie.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Interogatyw: Czy Kazimierz Ajdukiewicz jest reprezentantem szkoły lwowsko-warszawskiej?

Rozstrzygnięcie: Utworzone zdanie pytajne (interogatyw) nie jest zdaniem w sensie logicznym.

Uzasadnienie: Interogatywom nie można przypisać wartości logicznej – prawdy lub fałszu.

Zdaniem w sensie logicznym jest zaś wyrażenie, któremu można zasadnie przypisać wartość logiczną.

Zadanie 8. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o naturę wartości lub powinności moralnych (relatywizm – absolutyzm lub uniwersalizm, subiektywizm – obiektywizm).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnie sformułowanej definicji relatywizmu etycznego (w jej klasycznej formie) wraz z zaznaczeniem w tej definicji jej rodzaju najbliższego i różnicy gatunkowej.

1 pkt – podanie poprawnie sformułowanej definicji relatywizmu etycznego (w jej klasycznej formie).

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Definicja: Relatywizm etyczny to stanowisko w etyce, zgodnie z którym standardy moralne (normy moralne / wartości moralne / ideały moralne) są względne.

Rodzaj najbliższy: stanowisko w etyce.

Różnica gatunkowa: Zgodnie z którym standardy moralne (normy moralne / wartości moralne / ideały moralne) są względne

ALBO

Głoszenie względności standardów moralnych.

Zadanie 9. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 2. Św. Tomasz z Akwinu. Zdający: przedstawia koncepcję Boga i człowieka według św. Tomasza. III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o naturę wartości lub powinności moralnych (relatywizm – absolutyzm lub uniwersalizm, subiektywizm – obiektywizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wskazanie filozofa oraz poprawne uzasadnienie.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Filozof: św. Tomasz z Akwinu

Uzasadnienie: Św. Tomasz z Akwinu uważał, że normy moralne – normy prawa naturalnego – mają charakter absolutny, tj. ich obowiązywalność nie jest zależna od żadnych okoliczności, obowiązują bezwzględnie – zawsze i wszędzie.

Zadanie 10.1. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną), religią i nauką.</p> <p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii.</p> <p>1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego:</p> <p>3) filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona” (punkt VII). Lektura obowiązkowa</p> <p>3) Platon, jeden z fragmentów z następujących dialogów (w związku z działem VII pkt 1 treści nauczania): [...] <i>Państwo</i> (514 a – 517 a i 358 e – 361 d).</p>

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnego autora dzieła i tytułu.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Autor: Platon

Tytuł: *Państwo*

Zadanie 10.2. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.</p> <p>IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.</p>	<p>II. Elementy historii filozofii:</p> <p>6. Immanuel Kant. Zdający:</p> <p>2) przedstawia kantowską koncepcję prawa moralnego oraz w jej kontekście objaśnia treść i funkcję imperatywu kategorycznego (formuła powszechnego prawa oraz formuła człowieczeństwa jako celu).</p> <p>III. Wybrane problemy filozofii.</p> <p>5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:</p> <p>1) o naturę wartości lub powinności moralnych (relatywizm – absolutyzm lub uniwersalizm, subiektywizm – obiektywizm).</p>

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź wraz poprawnym uzasadnieniem zawierającym zasadne odniesienie do pojęcia dobrej woli oraz do tezy autonomizmu etycznego.

1 pkt – poprawna odpowiedź wraz poprawnym uzasadnieniem zawierającym zasadne odniesienie do pojęcia dobrej woli ALBO do tezy autonomizmu etycznego.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Odpowiedź: Immanuel Kant nie zgodziłby się z wyrażoną w tekście źródłowym hipotezą.

Uzasadnienie:

a) Według Immanuela Kana człowiek sprawiedliwy nie „wyciągnąłby ręki po cudze”, ponieważ działanie to byłoby moralnie niewłaściwe i jako takie nie byłoby wyrazem dobrej woli. Moralnie wartościowe działanie to takie działanie, które jest motywowane samym obowiązkiem

b) Według I. Kanta źródłem prawa moralnego jest sam podmiot. I. Kant nie jest jednak subiektywistą etycznym – o moralnej wartości działania przesądza zgodność tego działania z imperatywem kategorycznym – sprawiedliwy człowiek nie mógłby chcieć, żeby maksyma „sięgania po cudze” była wyrazem prawa powszechnego.

Zadanie 11. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 8. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o naczelną wartość życia społecznego (liberalizm kulturowy – konserwatyzm).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Wyjaśnienie: Spór między konserwatyzmem a liberalizmem kulturowym dotyczy tego, jakie wartości należy uznać za naczelną w życiu społecznym.

Rozstrzygnięcie: Nie. Hasło może być akceptowane przez obie strony.

Uzasadnienie: Zwolennicy liberalizmu kulturowego stoją na stanowisku, że wyróżnioną wartością jest wolność jednostki. Ekspozowane na zdjęciu wartości: wolność, równość, demokracja można uznać za wyraz i dopełnienie tezy liberalizmu kulturowego.

Konserwatyści za naczelną wartości w życiu społecznym uznają takie wartości jak: lojalność, autorytet czy tradycyjnie ugruntowane wspólnoty (rodzina, naród), co nie wyklucza akceptacji dla ekspozowanych na zdjęciu wartości.

Zadanie 12. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...].	III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o rolę rozumu w poznaniu (racjonalizm – irracjonalizm).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Naphta uważa, że intelekt jest wtórny wobec wiary w kontekście religii. Mówiąc zaś o nauce zauważa, że jest w niej element wiary, którą utożsamia z wolą. Można uznać, że według Naphty, zarówno w kontekście wiary religijnej, jak i w nauce, intelekt jest wtórny wobec woli.

Zadanie 13. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...] IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o naturę i kryterium prawdy (klasyczna lub korespondencyjna koncepcja prawdy – koncepcje nieklasyczne, zwłaszcza koherencyjna i pragmatyczna).

Zasady oceniania

1 pkt – podanie poprawnej nazwy koncepcji wraz z trafnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: pragmatyczna koncepcja prawdy

Uzasadnienie. W tekście źródłowym Naphta twierdzi, że „prawdą jest to, co służy człowiekowi”. Wypowiedź ta jest zgodna z tezą głoszoną przez zwolenników pragmatycznej (pragmatystycznej) koncepcji prawdy, którzy uważali, że zdanie jest prawdziwe wówczas, gdy jest ono użyteczne (gdy zastosowane przynosi korzyść). Można zatem uznać, że Naphta swoją wypowiedzią wpisuje się w pragmatystyczne rozumienie prawdziwości.

Zadanie 14. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...] IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie tezy oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne podanie tezy.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Teza: Poznajemy prawdziwie lub możemy wykazać, że poznajemy prawdziwie.

Rozstrzygnięcie: Nie jest.

Uzasadnienie: Z dążenia do prawdy nie wynika, że zawsze poznajemy prawdziwie.

Uwaga: Zdający może podać inne, akceptowalne rozumienie dogmatyzmu. Na przykład tezę: „określone tezy nie wymagają uzasadnienia”.

Zadanie 15. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 3. Wybrane spory epistemologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm); 4) o naturę i kryterium prawdy (klasyczna lub korespondencyjna koncepcja prawdy – koncepcje nieklasyczne, zwłaszcza koherencyjna i pragmatyczna).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne zaznaczenie sześciu odpowiedzi.

1 pkt – poprawne zaznaczenie pięciu odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

	Filozof	Klasyczne rozumienie prawdy	Dogmatyzm epistemologiczny
1.	Arystoteles	TAK	TAK
2.	św. Tomasz z Akwinu	TAK	TAK
3.	Immanuel Kant	NIE	TAK

Uwaga: Rozwiązanie zadania 15. jest skorelowane ze sposobem rozumienia przez zdającego dogmatyzmu epistemologicznego.

Zadanie 16. (0–30)

Temat 1.

Przedstaw stanowisko Gottfrieda Wilhelma Leibniza lub Barucha Spinozy w metafizycznym sporze o różnorodność bytów. Następnie zajmij i uzasadnij swoje stanowisko w sporze, proponując modyfikację stanowiska Wilhelma Leibniza lub Barucha Spinozy, odrzucając je lub aprobując.

Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 4) omawia poglądy jednego z następujących kontynuatorów filozofii René Descartesa: Gottfrieda Wilhelma Leibniza lub Barucha Spinozy. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o różnorodność bytów (monizm – pluralizm).

Temat 2.

Człowiek jest miarą wszystkich rzeczy, istniejących, że istnieją, i nieistniejących, że nie istnieją.

Protagoras

Objaśnij sens protagorasowskiej zasady *homo-mensura* w kontekście sporu etycznego między subiektywizmem a obiektywizmem, a następnie zajmij w tym sporze własne stanowisko.

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.	III. Wybrane problemy filozofii. 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 1) o naturę wartości lub powinności moralnych (relatywizm – absolutyzm lub uniwersalizm, subiektywizm – obiektywizm).

Zasady oceniania

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia

<ul style="list-style-type: none"> W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ W wypracowaniu przedstawiony jest pogląd przynajmniej jednego filozofa lub znajduje się w nim odwołanie do co najmniej jednego tekstu filozoficznego. ORAZ Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną. 	1 pkt
<ul style="list-style-type: none"> Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach. 	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

- Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
 - Wyjaśnienie tematu polega na podaniu stosownych znaczeń kluczowych terminów lub twierdzeń zawartych w poleceniu oraz na wskazaniu na ewentualne związki między nimi.
 - Teza wypracowania, to zdanie wyrażające określone przekonanie zdającego (jego opinię), odniesione do zagadnienia wskazanego w poleceniu. Teza zdającego nie musi być oryginalna – wystarczy, że zdający opowie się za określonym poglądem filozoficznym, powiązaniem z tematyką pracy. Teza może również mieć postać hipotezy, której poprawność zdający ocenia w swojej pracy. Teza wypracowania w każdej swej postaci wymaga stosownego uzasadnienia.
 - Zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, podając racje na rzecz takiej koncepcji wypracowania.
- W wypracowaniu zdający powinien omówić co najmniej jeden z poglądów filozoficznych, jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej lub odwołać się do co

najmniej jednego tekstu filozoficznego wskazanego w podstawie programowej.

3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny, czyli taki, w którym znajduje się co najmniej jeden argument powiązany z tematyką pracy.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe

Uwaga: jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*, wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	4 pkt
Zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza ALBO jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	3 pkt
Jasno sformułowana teza, lecz brak (zadowalającego) wyjaśnienia tematu wypracowania ALBO zadawalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz brak (jasno) sformułowanej tezy ALBO nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz nie w pełni jasno sformułowana teza.	2 pkt
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (i brak sformułowanej tezy) ALBO nie w pełni jasno sformułowana teza (i brak wyjaśnienia tematu).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub teza sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz sformułowanie powiązanej z tematem tezy.
2. Wyjaśnienie tematu:
 - a) wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia występujące w poleceniu oraz poprawnie wyjaśnił ewentualne związki między nimi
 - b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie wyjaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla jasnego zrozumienia tematu terminów lub twierdzeń występujących w sformułowaniu polecenia lub gdy nie wyjaśnił (albo gdy uczynił to w sposób nierzetelny) istotnych dla zrozumienia tematu związków między występującymi w sformułowaniu tematu twierdzeniami.
3. Sformułowanie tezy:
 - a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
 - zdający rzetelnie wyjaśnił występujące w niej kluczowe terminy
 - teza ta dotyczy tematu wypracowania
 - teza nie ulega zmianie w trakcie wyvodu lub jej zmiana ma swoje uzasadnienie
 - b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy nie zostaje spełniony co najmniej jeden z warunków wymienionych wyżej.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione ORAZ funkcjonalne i rzetelne odwołanie do przynajmniej jednego tekstu filozoficznego; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; dopuszczalny jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne trzy błędy rzeczowe.	1 pkt
Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa ALBO przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności ALBO cztery i więcej błędów rzeczowe.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

1. Przywołanie określonego poglądu filozoficznego i odwołanie się do tekstu filozoficznego ocenia się w aspekcie ich funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
 - a) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wywodu zdającego i mieści się w tematyce pracy
 - b) przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu lub tekstu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej
 - c) przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający nie tylko przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny, ale również gdy przeprowadza analizę filozoficzną prezentowanego poglądu (np. przez wyjaśnianie występujących w nim pojęć)
 - d) przez wywód zdającego rozumie się sformułowane przez niego stanowisko wraz z jego uzasadnieniem. W ramach wywodu występują względnie autonomiczne elementy strukturalne i treściowe, pomiędzy którymi zachodzą stosowne związki – w tym przede wszystkim związki logiczne – umożliwiające zrozumienie przedstawianych przez zdającego zagadnień filozoficznych w ich powiązaniu z wyrażonym przez zdającego stanowiskiem i jego uzasadnieniem.
5. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
 - a) nieznamomości przywołanej myśli, zarówno co do jego treści, jak i co do autorstwa
 - b) nieznamomości zawartości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
 - c) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów przywołanych tekstów filozoficznych lub pozafilozoficznych
 - d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; co najmniej jeden z argumentów ma postać poprawnego wnioskowania; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują dwa funkcjonalne argumenty lub jeden funkcjonalny argument pogłębiony; co najmniej jeden argument ma postać poprawnego wnioskowania; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt

Brak uzasadnienia ALBO w ramach uzasadnienia nie występuje żaden funkcjonalny argument ALBO trzy (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt
---	--------------

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu) ALBO żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	0 pkt

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty) ALBO żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (przede wszystkim racji logicznych) na rzecz prezentowanej tezy. Te racje mogą implikować tę tezę lub ją uprawdopodobniać. Sformułowanie tezy wraz z jej uzasadnieniem stanowi kluczową część wyводу zdającego.
2. Uzasadnienie tezy to inaczej argumentacja na rzecz tej tezy. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wyvodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci):
 - a) argumentacja logiczna o strukturze prostej to inaczej wnioskowanie, na które składa się zestaw przesłanek, z których logicznie wynika wniosek (lub które uprawdopodobniają wniosek)
 - b) argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej
 - c) termin „kontrargument” („zarzut”) należy rozumieć dwojako:
 - jako twierdzenie (lub twierdzenia) osłabiające lub obalające uzasadnienie określonej tezy
 - jako wnioskowanie na rzecz tezy przeciwnej.
3. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) polega na rozstrzygnięciu trzech kwestii:
 - a) czy argumentacja ma charakter funkcjonalny
 - b) czy argumentacja ma charakter pogłębiony
 - c) czy argumentacja jest poprawna logicznie, zatem czy między przesłankami a wnioskiem (tezą uzasadnianą), zachodzi związek uprawniający do uznania tego wniosku (poprawność formalna wnioskowania).
4. Argumentacja zdającego (argument, kontrargument lub odpowiedź na zarzut) jest:
 - a) funkcjonalna, gdy stanowi część wyvodu zdającego
 - b) jest pogłębiona, gdy ma postać poprawnej argumentacji o strukturze złożonej lub gdy ma postać poprawnego wnioskowania prostego, powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
5. Rozumowanie zdającego jest oceniane pod względem poprawności logicznej w kontekście wystąpienia błędów logicznych, w tym takich jak: błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, wieloznaczność.
6. Brak funkcjonalnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzuty).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego ALBO funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego ALBO przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności i rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych utrudniających lub uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wyводу.

3. Kompozycja i spójność wypowiedzi

Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, a wywód zdającego – spójny.	4 pkt
Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, lecz zawiera jedno zaburzenie spójności ALBO wypracowanie jest spójne, lecz zawiera jedno zaburzenie kompozycji.	3 pkt
Wypracowanie zawiera jedno zaburzenie kompozycji oraz jedno lub dwa zaburzenia spójności.	2 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz najwyżej dwa zaburzenia spójności ALBO wypracowanie zawiera najwyżej jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	1 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – Kompozycja i spójność wypowiedzi)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisane wypracowanie nie zawiera żadnego z wymienionych poniżej zaburzeń, które uznaje się za istotne zaburzenia kompozycji:
 - a) brak wstępu lub brak we wstępie jednego z dwóch istotnych jego elementów
 - b) brak rozwinięcia lub brak podziału na akapity (co najmniej trzy)
 - c) brak zakończenia lub pojawienie się w zakończeniu nowego i istotnego dla wyводу zdającego wątku (np. nowego argumentu).
3. Poprawnie napisany wstęp zawiera:
 - a) wyjaśnienie tematu wypracowania
 - b) sformułowanie tezy zdającego.
4. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z logicznie uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących wywód zdającego.
5. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego.
6. Wypracowanie jest spójne, gdy między jego równorzędnymi logicznie członami (pojedynczymi zdaniami lub akapitami) – wziętymi w pełnym ich kontekście – nie zachodzą sprzeczności, a między jego członami logicznie nierównorzędnymi zachodzą związki wynikania logicznego lub związki pokrewne.
7. Gdy w wypracowaniu występuje ewidentna sprzeczność (między zdaniami lub akapitami) lub ewidentny błąd *non sequitur* lub *ignoratio elenchi*, to mamy do czynienia z istotnymi zaburzeniami spójności.

4. Język wypowiedzi

Wypracowanie jest napisane językiem w pełni komunikatywnym; dopuszczalne 3 błędy językowe.	2 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne od 4 do 8 błędów językowych.	1 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem niekomunikatywnym lub zawiera więcej niż 8 błędów językowych.	0 pkt

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.

5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.